

מסורת הש"ס

לולב וערבה פרק רביעי סוכה

מה.

עין משפט
גור מצוה

א [מיי] פ"ה מהל' בית
המדרגה הלכה א':
בב ב מיי"ז מהל' לולב
הלכה כה סמך עשין
מד:
בב ג מיי"ט שם הלכה כג
טו"ע א"ח סי' תמ"ט
סעף א וסי' תמ"ט סעף
א:
בד ד מיי"ט שם הל' כב:
בה ה מיי"ט פ"ז מהל' בית
המדרגה הל' א':

תורה אור השלם

א. אל י' וקרא לנו אסרו
חג בעצרתו עד קרנות
המזרח: תהלים קיח כז

לעזי רש"י

קרב"ש (קובי"ש). גינות,
מכילים גדולים ועגולים.
אישור"א. מוקד, כיריים.

רבינו חננאל

[וכנס אמר] זה יסוד עלה
חמש אמה וכנס אמה זה
הסוכב ע"ה ג' וכנס אמה
זה מקום מערכה. עכשיו
אם יטעה קו המדה מקרקע
המזבח עד שפת האמה
החמישית שהן מן היסוד
עד הסוכב, נמצא מתיחת
הקו מן הקרקע ועד
הסוכב שש אמות ושני
חומשי אמה, קדימין לן
כל אמתא ארבעה אמתא
ותרי חומשי באלכסונא,
וכל כניסת אמה באלכסון
כן תבאר מדידתה, תמצא
מקרקע המזבח י"א אמה
פחות חומש. אלא כיון
ששה י"א כדי שיהיו
גדולות על המזבח אמה
ש"מ איסור הוה מנח ליה.
כגון, גורות, נטות, כגון
שניה כותל גורת
סותרו וכוונת, ופי' גורת
נטה, והוא קיר נטוי.
אמ' ר' אבהו מהאי קרא
אסור חג בעצרת עד
וגר. פי' המזבח עשר
אמות (ד) והקרנות אמה
אמה, שצורכה הערבה
הדוהר בה אמה להתנח
על גבי (ה) קרנות המזבח
שיש בה אמה. שהן
פנינין, כאשר שנינו מקום
הקרנות אמה מהו ואמה
כד' ירושלמי אמ'
ר' יוסי תתנינא אמה
כן, וראשיתו כפופין על
גבי המזבח.

א. ע"י ג"מ פסחים דף כ"ב
ע"י ועברין שאלם בסוף ערך
אבי.
ב. נראה דל"ל דין קלנא שם
איתו מקום ה' ומנא דין
וכי.
ג. לולי א"ל פי' גינות היו
גומות כמו גומות וכו' ועי'
בערך ערך גת.
ד. לולי י"ט ע"י שאל אמות עד
למעלה מן הקרנות והערכה
ה' בה אמה יומה להחנך ע"י
וכי.

וכי לייבשן הוא צריך. תימה שאותו תנא מתחלפה שיטתו
דהכל דהוה ליה למימני על גב הוה תני על גב וצפ"ק
דפסחים (ד' יג'): גבי שמי חלות של תודה דה"ל למימני על גב
הוה תני על גב ויש לומר דאותו המנא היה שונה שניהם צבוח
על גב או שניהם על גב וכשהגיע
לו לרצ יהודה צראשון ואמר לו שטעה
והיה סבור שכן יש להיות גם צבוח:
זוקפין אותן בצדי המזבח.
היינו לאחר שהקיפוהו
פעם אחת למ"ד ערבה צנטילה:
תקעו והריעו ותקעו. משום
שמחה: **אני** והו.
גבימטריא אלא ה' ועוד משצעים
ושמים שמות הן הנקובין צלשה
מקראות הסמוכין בפרשת ויהי צלח
ויסע מלךד וגו' ויצא צין מחנה וגו'
ויט משה את ידו וגו' ושלשמן בני
שצעים ושמים אומיות ומחם שם
המפורש אות ראשונה של פסוק
ראשון אחרונה של אמצעי וראשון
של אחרון וכן צבדן היה כולם כך
פי' הקונטרס ועדיין לרץ טעם לזה
למה נשמו שני שמות הללו דלמיתרין
לכו טפי מאחריו משום דדרשין
באיכה רבתי קרא דכתיב ציחוקאל
(ה) ואני צמון הגולה וקרא דכתיב
צירמיה (מ) והוא אסור צוקים
כציוול הוא צעמנו והיינו הושענא
שיושיע לעמנו: **מיד** תינוקות
שומעין וצורביון. לולבי המינוקות
שומעין והגדולים מדין ואוכלין ואחרונין
של מינוקות ואין צדדן גול ולא משום
דרכי שלום אלא שכן נהגו צו מחמת
שמחה כך פי' בקונט' ויש ללמוד
מכאן לאותן צחורים שרוכבים
בסוסים קרחת חתן ונלחמים זה
עם זה וקורעין צדדו של צחורו
מקלקל לו סוסו שכן פטורין שכן
נהגו מחמת שמחת חתן ועוד יש
לומר דמתני' לא איירי כלל שיטתו
הגדולים מדין של מינוקות אלא מדי
כלומר לאלתר המינוקות שומעין
לולבי עצמן מתוך הערבה לפי שהלולב
ארוך ושומקין צו ואחרונין היו
אולכין והשתא נימא לא דפריך
בגמרא (א) למאן דאמר אחריו צבועי
מותר דהכל משמע מינוקות אין
גדולים לא וצוקט' דמק לפשם דהכי
פריך מינוקות דווקא שלא הוקצא
למאנה גמורה אלא של גדולים

הוקצא למאנה גמורה אסורין כל היום וקשה דא"כ הוה ליה למימר
דמינוקות אין גדולים לא:
ע"ה ששש זהו מקום קרנות. ולא גרסינן וכנס אמה שהקרנות
לא היו משוכין לפנים כלום אלא מביא מלצן שהוא אמה
על אמה צדום אמה ונתנו לקרן ומלאהו חלקי אצנים וסיד חפת
וקוניה וכן צלל קרן כך פירש בקונט' וכן מוכיח צבחים פרק אחריו
מקומן (ד' מד). וצפ"ק שמי הלחם (מנחות ד' לו): שהקרנות לא היו
משוכין לפנים כלום אלא מ"מ מוחק צבחים גרסת הספרים שכתבו צלל
הספרים עלה שלם וכנס אמה זה מקום קרנות כלומר צבוחה
כניסה היו הקרנות צבוחים והשתא הו' ממש דומיא דלחריני עלה
אמה וכנס אמה כו' זה מקום קרנות מקום הכניסה הוא מקום קרנות:
סביב

להלן מן המזבח מפני הכניסות כדי שיהיו ראשיתן גוחין על המזבח וכו'
עלי אמה אלא לאו ששמע מינה איסור מנח להו דהו' ליה שמונה אמות לגובהו של מנח מן היסוד ולמעלה והטייתן מפני כניסת הסוכב
ממעטת קלת מגובהן שצריך למשך רגליהם לשפת כניסת היסוד נמצאו גבוהות יותר משתי אמות ומתן אמה גמייה ולמטה מן הגמייה יותר
מאמה שלא יהו נגדרות על גבי המנח: **מאי קרא.** דעולות למעלה מן המנח: **אסרו חג בעצות.** צבילות כמו וצין עצותים היתה למרתו
(יחזקאל לא) צלל שלו אסרו כמו הקיפו כמו אסרי לגפן (י' יסתר ישראל (צבאשית מט): **עד קרנות המנח.** עד קרנות שהם גבוהות מן המנח:
אסרו

וכי לייבשן הוא צריך. והרי היצב פסול: סטיו כפול. אצטצאות
מקיפות אותו ואצטצאות אחרים היקף לפנים מהיקף: **מתני'** ונקרא
מואל. בגמרא מפרש טעמא: **אני** וכו'. בגימטריא אלא ה'. ועוד
משצעים ושמים שמות הן הנקובים צלש מקראות הסמוכין
בפרשת ויהי צלח (א) ויסע וגו' ויצא
צין מחנה ויט משה את ידו ושלשמן
בני שצעים ושמים אומיות ומחם שם
המפורש אות ראשונה של פסוק
ראשון ואחרונה של אמצעי וראשון
של אחרון וכן צוה הסדר כולן השם
הראשון וכו' וי"ו של ויסע ה"א דכל
הלילה וי"ו דוית ושם השלשים ושצע
הוא אני אל"ף דמאחריהם וגו'
ראשון דהענן צבצבון על מפרע וי"ד
דיום קדים: **ואונו** היום. צבועי:
גינות. קונ"ש של זה צב מלכות מים:
חיות של דקל היו מציאין. צין
בחול צין צבצת ובגמרא מפרש
טעמא: **חיות.** עופים: **מיד** מינוקות
שומעין אס לולביהן. הגדולים שומעין
אם לולבי הקטנים מידם צבועי (א):
ואוכלין אסרוגין. של מינוקות ואין
צדדן כל משום גול ולא משום דרכי
שלום שכן נהגו מחמת שמחה:
גב' קלניא. בן חורין מן המס של מלך:
דמיפ מרגא. מואל מכלל המס
של מלך והיינו נמי קלניא דמוספתא:
כדי שיהו גוחות כמו המנח גרסינן.
גוחות גוחות כמו כותל הגוחה
לר"ה דפי' דמועד קטן (א):

ש"מ. מדקמני גוחות על המנח אמה
וא"ל להיות גוחות על המנח אמה
אלא א"כ גבוהות ממנו אמתים ואס
יותר יומר דאס אינם גבוהות אמתים
ומעות אמה הרי הן נגדרות בגג
המנח ואין זה לשון גוחות: **כי מנח**
רגליהם איסור מנח לפי. על אמה
של כניסת היסוד מנח: **עלה**
אמה. מן הארץ צבוח צלשים
ושמים על שלשים ושמים. שמתחילה
הציאו מלצן מרובע צלשים ושמים
על שלשים ושמים והושיצוהו על
הארץ כעין אייטער"א וגובהו אמה
ומילאווה סיד וקוניה חפת מנח
שעלה אמה וחזרו והציאו מלצן שלשים
על שלשים וגובהו חמש אמות
והושיצוהו על זה משוך אמה מכל כד
ומילאווה סיד וקוניה חפת הרי שנקנס
אמה ועל אותה כניסה היו שופכין
הדמים ומשם יורדין לרצפה דרך שני

נקבים שהיו צבחת הוויות וכשתמלא מלצן זה נמצא שעלה חמש מן
היסוד ומעלה הרי שש מן הארץ חזרו והציאו מלצן שהוא כ"ח על כ"ח
והושיצו על זה משוך אמה מכל כד וגובהו ג' אמות ומילאווה
סיד וקוניה חפת נמצא גבוה חמש אמות והוא ג' המנח וכניסה
זו של סוף שש הוא הסוכב שצד מקום הילוך לכהנים סביב למנח
שצבאין להקטיר ולמתן דמים והיינו דקאמר עלה אמה וכנס אמה
זה היסוד עלה חמש וכנס אמה זה הסוכב עלה שלם זה מקום
הקרנות ולא גרסינן וכנס אמה שלא היו משוכין הקרנות כלום
לפנים אלא הביא מלצן שהוא אמה על אמה צדום אמה ונתנו
לקרן ומלאהו חלקי אצנים וסיד וקוניה חפת וכן לכל קרן. מ"מ
גובה המנח אנו למדין מכאן שהוא חמש אמות לצד הקרנות
ואי אצטצא מנח להו והתם לרץ לתתם צבאכסון רגליהם משוכין
להלן מן המנח מפני הכניסות כדי שיהיו ראשיתן גוחין על המזבח וכו'
עלי אמה אלא לאו ששמע מינה איסור מנח להו דהו' ליה שמונה אמות לגובהו של מנח מן היסוד ולמעלה והטייתן מפני כניסת הסוכב
ממעטת קלת מגובהן שצריך למשך רגליהם לשפת כניסת היסוד נמצאו גבוהות יותר משתי אמות ומתן אמה גמייה ולמטה מן הגמייה יותר
מאמה שלא יהו נגדרות על גבי המנח: **מאי קרא.** דעולות למעלה מן המנח: **אסרו חג בעצות.** צבילות כמו וצין עצותים היתה למרתו
(יחזקאל לא) צלל שלו אסרו כמו הקיפו כמו אסרי לגפן (י' יסתר ישראל (צבאשית מט): **עד קרנות המנח.** עד קרנות שהם גבוהות מן המנח:
(יחזקאל לא) צלל שלו אסרו כמו הקיפו כמו אסרי לגפן (י' יסתר ישראל (צבאשית מט): **עד קרנות המנח.** עד קרנות שהם גבוהות מן המנח:
אסרו

א) צבוח לג: פסחים יג:
ב) (א' ר"ב) (א) (א' ר"ב)
ג) (א' ר"ב) (א) (א' ר"ב)
ד) (א' ר"ב) (א) (א' ר"ב)
ה) (א' ר"ב) (א) (א' ר"ב)
ו) (א' ר"ב) (א) (א' ר"ב)
ז) (א' ר"ב) (א) (א' ר"ב)
ח) (א' ר"ב) (א) (א' ר"ב)
ט) (א' ר"ב) (א) (א' ר"ב)
י) (א' ר"ב) (א) (א' ר"ב)

הגהות הב"ח

א) במשנה שצב פסחים
(בשעת פטירתו וכו' ליה
וק' מנח) חל"מ וי"ט ס"א
אית צבצת אלא קמנן
בגמרא וכן משמע מפי' שם
רש"י קמנן:

הגהות מהר"ב

רנשבורג
[א] גב' תנא רבות
וארוכות וגבוהות. מלת
רבות ממק' וי"ט צ"ל
רבות:

מוסף רש"י

סטיו כפול היה.
אצטצאות זו לפנים מזו
היקף עגול יקצב שם
(ברכות לג) וכע"ז פסחים
י' (ב):

רבינו חננאל

אמ' רחבה אמ' ר' יהודי
כו'. היה מספק ליה אי
משום ר' יהודי אי משום
רב יהודי, והיה מדרק
על עצמו שלא יחלף
השמות, והיה שונה
רביא'. מתני' מצות ערבה
צבדן מקום כו'. תניא
קלניא. כלומ' קלניא היה
שם אותו מקום ולא האי
שמא. נולא דמין למאי
דאמרין בתחילת השותפין
הורודין קלניא מתעבד,
שפירושן בן חורין קלניא,
(ג) דהך קלניא ודך קלניא,
ושם אותו מקום היה. ותנא
דיין קרא ליה מוצא שהוא
מוצא מן המס, שאין
שדות המוקפות אלא כמו
המדרב שאין עליו מס.
ותנא רבות ארוכות גבוהות
י"א אמה כדי שיהיו
גדולות על המזבח אמה
פי' גינות, (הו' א) בחזנות,
כמו בחזנות. ואמרין ש"מ
מזו הברייתא כי י"א
אמה ומתן אמה אחת
גוחה על המנח, כי על
יסוד המזבח היה מעמידם.
שאם תאמר על קרקע היה
עשר אמות עלה, אמה